

Motion till riksdagen 2023/24:2709

av Daniel Helldén m.fl. (MP)

Kommuners behov och rätt att övervaka och beivra hastighetsöverträdelser

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna rätten att sätta upp egna hastighetskameror och integrera dem i polisens system och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna rätt att delfinansiera polisens administration av fortkörningsbilder och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna rätten att kräva fordon med geofencing avseende hastighet inom givna områden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa fortkörningssystem med snitthastighetsövervakning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ägaransvar vid hastighetsöverträdelser på bötesnivå och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka bashastigheten i tätort till 40 km/h och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av krav på tätortsanpassat gas-/växelläge på bilar och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna rätten att införa kommunala trafikövervakare med rätt att ta över övervakning och lagföring av trafikrelaterade brott inom tätbebyggt område och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Trafikmiljön i Sveriges kommuner uppfyller idag inte förväntningarna på en modern, säker och hälsosam miljö för alla trafikanter. Gatumiljöerna byter ofta karaktär till en mer differentierad användning av utrymmet mellan kantsten. Hastigheterna sänks formellt. Men oskyddade trafikanter såsom gående och cyklister liksom andra bilister utsätts för fara när många bilister och förare av tunga fordon väljer att avvika från hastighetsgränserna. Inte minst runt skolor och förskolor är överträdelserna regel men problemet är generellt i våra kommuner och städer. För att komma tillrätta med dessa problem och skapa moderna kommuner och städer anpassade till dagens förhållanden behövs en reformering av trafikövervakningen på kommunala vägar och gator.

Sedan polisreformen på 1960-talet då den kommunala polisen avskaffades har frågan om kommuners rätt att övervaka trafiken diskuterats. Kommunerna och speciellt de områden som formellt benämndes städer har på ett markant sätt påverkats av trafikens utveckling men saknar redskap för att hantera den. Kommunerna har i stort ansvar för trafikens ordnande och kommunernas planering. Medborgarna uppfattar det som kommunala angelägenheter och polisen som idag är statlig saknar ofta resurser att utföra de trafikrelaterade övervakningsuppgifter som det finns ett behov av. Polisens roll i den trafikövervakande verksamheten begränsas till stor del av övrig brottsbekämpande verksamhet där fordonskontroller används som ett led i den verksamheten. Polisens prioriteringar är även fullt förståeliga i ljuset av den brottsutveckling som vi kan se i Sverige. Därför bör kommunerna få ökade befogenheter inom området trafikövervakning och reglerna om ansvar vid hastighetsöverträdelser bör ändras från föraransvar till ägaransvar.

Idag har kommunerna endast rätt att beivra överträdelser av parkeringsregler. Andra typer av förseelser är en polisiär angelägenhet. Så fort en bil rullar övergår ansvaret till polisen. Det betyder att ett fordon som färdas i ett kollektivtrafikkörfält inte kan beivras av kommunalt anställda trots att fordonen hindrar kollektivtrafiken. En kommun i form av dess trafiknämnd har rätt att besluta om hastigheterna på kommunala gator och vägar. Men kommunen får inte säkerställa att reglerna följs. Det enda som står kommunen till buds är fysiska farthinder eller att invänta polis. Detta är direkt kontraproduktivt.

Staten i form av Trafikverket har utökade befogenheter att sätta upp automatiska fartkameror (ATK) och kan på så vis övervaka de statliga vägarna utan att fysiska poliser är på plats. Kommunerna har inte denna rätt. Få ansökningar om ATK på kommunala vägnät godkänns idag. Formellt kan kommunerna köpa in kameror och sätta upp dem men de kan inte få kamerornas bilder granskade och därmed fortkörarna lagförda. Det saknas en överföring mellan kommunerna och polisen. Trafikverket, som i princip har monopol på fartkameror, är mycket restriktivt med spridandet av kameror på andra vägar än sina egna och har som grundregel att avvisa kameror på tätortsgator. Självklart bör kommunerna ges en egen rätt att sätta upp fartkameror och få bilderna granskade av polisen. Om det behövs ett ekonomiskt tillskott till polisen för detta ska kommunerna ges möjlighet att medfinansiera polisens hantering av fortkörningsbilder.

I syfte att underlätta kameraövervakning av trafiken och om möjligt komma ifrån den kostsamma bildhanteringen och för många integritetspåverkande fotograferingen bör ett ägaransvar vid fortkörning införas. Så länge det är böter för en hastighetsöverträdelse bör ägaren stå för ansvaret under förutsättning att man inte vet vem föraren är. Detta skulle på många sätt underlätta en effektiv övervakning inte minst på kommunala vägar. Det skulle dessutom möjliggöra kameraövervakning från en buss i kollektivkörfält där

en frontkamera kan registrera ett framförvarande fordons bakre skylt och beivrande kan ske. Man skulle dessutom komma åt fortkörning med motorcykel då registrerings- skylten sitter bak på en motorcykel, vilket gör bildidentifiering omöjlig. Ett ägaransvar skulle dessutom klart underlätta monteringen av fartkameror vid vägen då det endast är hastigheten och registreringsskylten som måste identifieras. Idag krävs komplicerade och rätt placerade system som ger en tillräckligt bra ”passbild”. Det skulle även underlätta införande av ATK på flerfiliga vägar.

Systemet med ägaransvar är vanligt runt om i Europa och i Tyskland finns en metod där ägaren bär ansvaret såvida inte föraren har identifierats. Det blir ägarens ansvar att tillse att den som brukar bilen följer trafikreglerna. Idag har vi denna regel i Sverige avseende parkerade bilar. Där råder idag fullt ägaransvar. Det är inte en straffrättslig bot utan en kontrollavgift. Men när systemet infördes i slutet av 1960-talet/början av 1970-talet var det ett straffrättsligt ansvar som låg både på ägaren och på den som framförde fordonet. Det fördes med tiden över helt på ägaren och till slut avvecklades det straffrättsliga ansvaret och övergick till en kontrollavgift. Om man ska avveckla det straffrättsliga i fortkörning, inom gränsen för bötesnivåerna, kan diskuteras. Det viktiga är att ägaransvar införs.

Med ägaransvar kommer också möjligheten att införa snitthastighetsövervakning i tunnlar eller på statliga motorvägar. Detta är ett vanligt system i andra länder, bland annat Norge. Genom att på en angiven sträcka mäta snitthastigheten kan så kallad pendelkörning mellan fartkameror undvikas och en lugnare rytm erhållas. Det går inte att mellan två fartkameror väsentligt öka hastigheten och därmed skapa trafikosäkra situationer. Det har tidigare rests invändningar mot denna metod då det funnits en osäkerhet om vem som kört hela sträckan. Det kan uppfattas som en juridisk spetsfundighet men med ägaransvar försvinner problematiken helt och vi kan få en lugnare och trafiksäkrare trafikrytm på landets vägar.

I syfte att i än större utsträckning ge kommunerna möjlighet att upprätthålla en säker trafikmiljö på kommunernas vägnät bör möjligheten till områden med geofencing för hastighet kunna införas. Alla moderna bilar kan enkelt utrustas med denna typ av teknik. Krav kan då ställas på att en bil som åker in i ett område måste ha tekniken integrerad i bilen. Detta skulle sedan kunna ge kommunen möjlighet att t.ex. inom ett större område låsa fordonens hastighet till gällande regelverk. Därmed blir annan hastighetsövervakning obsolet. Vi skulle med detta kunna få en smidig och mjuk trafikföring som kan integreras med en utvecklad stadsmiljö där oskyddade trafikanter inte utsätts för faror av fordonsförare som regelbundet överskrider gällande hastigheter.

Bashastigheten i tätort är idag lagstadgad till 50 km/h. En kommun kan sänka hastigheten men om det saknas skyltar är det 50 som gäller. En sänkning har diskuterats i ett flertal utredningar och Trafikanalys pekade i en rapport 2022 på att 40 km/h är en lämplig nivå sett till acceptans, trafiksäkerhet och folkhälsa. Vi anser att det åtminstone bör ske en sänkning till 40 km/h men att 30 km/h skulle vara att föredra. Det finns ingen anledning att vänta med denna reform.

Vid lägre hastigheter i tätort är det många gånger svårt för en bilförare att köra mjukt. Bilarnas gaspedaler är optimerade för rörelser i högre hastigheter. I en tätort kan man behöva köra i 7 km/h på en gågata eller ett gångfartsområde. Och vid hastigheter runt 20–30 som är vanliga nivåer förlorar reglagen i moderna bilar möjligheten till annan utväxling. Det behövs en möjlighet att likt en växlad bil som körs med låg växel kunna ställa in en annan känslighet hos gaspedalen vid tätortskörning. Poängen är att känsligheten ändras, varvid det krävs ett större tryck på gaspedalen för att öka

hastigheten. Det bör därför införas krav på en möjlig tätortsinställning i nya bilar som underlättar att köra mjukt och utan ryck i låga hastigheter. Då frågan sannolikt kräver samordning inom EU föreslår vi att frågan utreds.

Slutligen menar vi att den mänskliga övervakningen av trafiken i tätorter behöver kompletteras med kommunala trafikövervakare som ges rätten att liksom dagens poliser övervaka och beivra rullande fordon. Detta skulle möjliggöra en anpassad övervakning relaterad till ortens behov och inte till polisens aktuella brottsprioriteringar. Det skulle också möjliggöra för kommunen att övervaka miljözoner av olika slag som idag nästan helt lämnas åt sitt öde. Om däremot ägaransvar, kommunal ATK och geofencing införs skulle behovet minska. Men så som situationen är idag där polisen på goda grunder har fullt upp med grov brottslighet och den kommunala trafikvardagen inte ges tillräckliga resurser skulle en reform med kommunala trafikövervakare vara välkommen. Det innebär även att den kommun som tar beslut om trafikregler även ges större befogenheter att verka för att de efterlevs.

Daniel Helldén (MP)

Jacob Risberg (MP)

Linus Lakso (MP)

Rasmus Ling (MP)

Katarina Luhr (MP)

Elin Söderberg (MP)

Annika Hirvonen (MP)